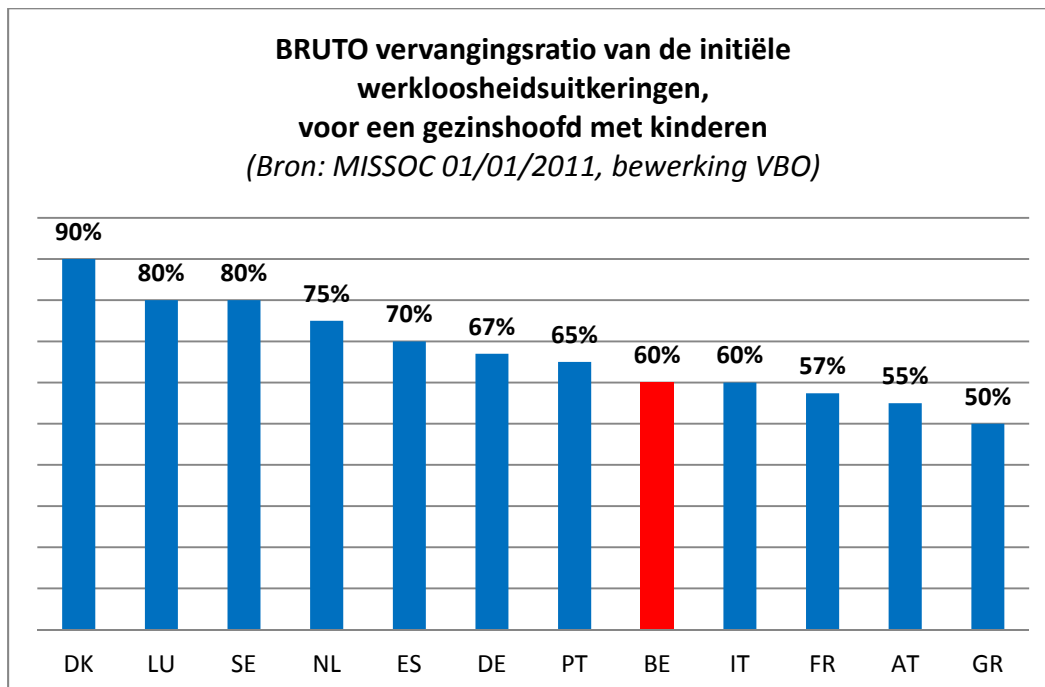

Belgische werkloosheidsuitkeringen onvoldoende activerend

Het Belgische werkloosheidsbeleid is duur: in 2009 ging 3,79% van het bbp¹ of zo'n 13 miljard euro naar het werkloosheid in ruime zin, namelijk naar werkloosheidsuitkeringen, brugpensioen, begeleiding en activering van werklozen, loonsubsidies, enz. Dit is het hoogste aandeel van alle OESO-landen, maar met niet de beste werkloosheidsprestaties tot gevolg. Het Belgische stelsel blijft ook een passief stelsel. Nergens in Europa bestaan er onbeperkte werkloosheidsuitkeringen in de tijd, nergens is er zo'n ruim stelsel van wachtuitkeringen voor schoolverlaters, maar ook bijna nergens ter wereld is de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen zo beperkt als in België. Terwijl studies aantonen dat juist veel werklozen uitstromen naar werk op het ogenblik dat het einde van de werkloosheidsuitkering nadert of wanneer deze sterk terugvalt na een bepaalde periode. In onderstaande analyse wordt er verder ingezoomd op de degressiviteit van de Belgische werkloosheidsuitkeringen in een Europees perspectief.

- **België kent op het eerste zicht een lage BRUTO vervangingsratio van de werkloosheidsuitkeringen**

De BRUTO vervangingsratio van de werkloosheidsuitkeringen – d.i. de **verhouding van de bruto werkloosheidsuitkering tegenover het vroegere brutoloon** – is in België niet bij de hoogste in Europa. Echter, twee elementen zijn verder bepalend voor de werkelijke uitkering: het loonplafond waarop de uitkering berekend wordt, alsook de belasting van loon en van de uitkering (cf. infra).

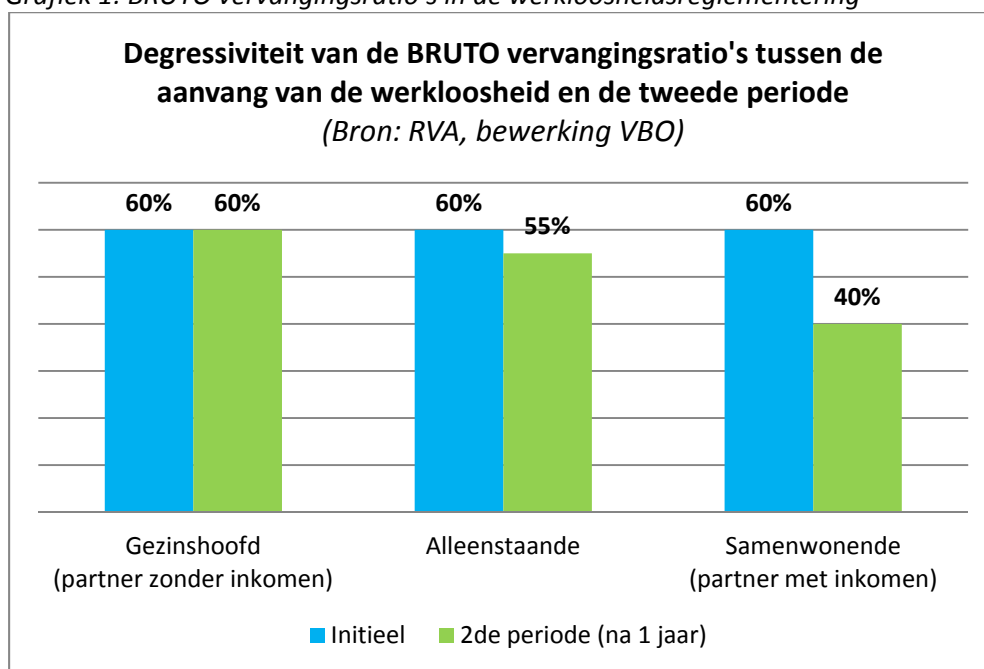

¹ Bron: OECD (2011), Employment Outlook 2011.

- **België kent geen of nauwelijks degressiviteit voor werkloze gezinshoofden en alleenstaanden, met voor die groepen ook de kleinste uitstroom naar werk**

De bruto vervangingsratio's in de werkloosheidsreglementering zijn bij aanvang gelijk voor alle werkloosheidscategorieën: 60% van het laatst verdiende brutoloon, met een maximum van 1.395 euro (waarop geen sociale bijdragen geheven worden en slechts in een beperkt aantal gevallen 10,09% bedrijfsvoorheffing, nadien te verrekenen in de eindbelasting)². Na verloop van tijd gelden iets lagere berekeningsplafonds. Voor de alleenstaande werklozen geldt tevens een beperkte afname van de uitkeringen (tot 55% vervangingsratio) en voor de samenwonende werklozen (partner met inkomen) een sterkere degressiviteit (tot 40% vervangingsratio).

Grafiek 1: BRUTO vervangingsratio's in de werkloosheidsreglementering

Uit een studie van de RVA blijkt dat de **uitstroomkans naar werk nu juist het grootste is bij de categorie van de samenwonenden**, die de grootste degressiviteit van hun werkloosheidsuitkering kennen. Zo geldt voor alleenstaanden en gezinshoofden jonger dan 25 jaar, met een laag opleidingsniveau en in het Vlaams Gewest, een uitstroomkans van 43% tegenover 62% voor de samenwonenden met dezelfde kenmerken. Voor dezelfde categorieën met een hoog opleidingsniveau en mannen geldt: 64% uitstroomkans voor alleenstaanden en gezinshoofden en 79% voor de samenwonenden.

- **België kent in NETTO vrij hoge werkloosheidsuitkeringen**

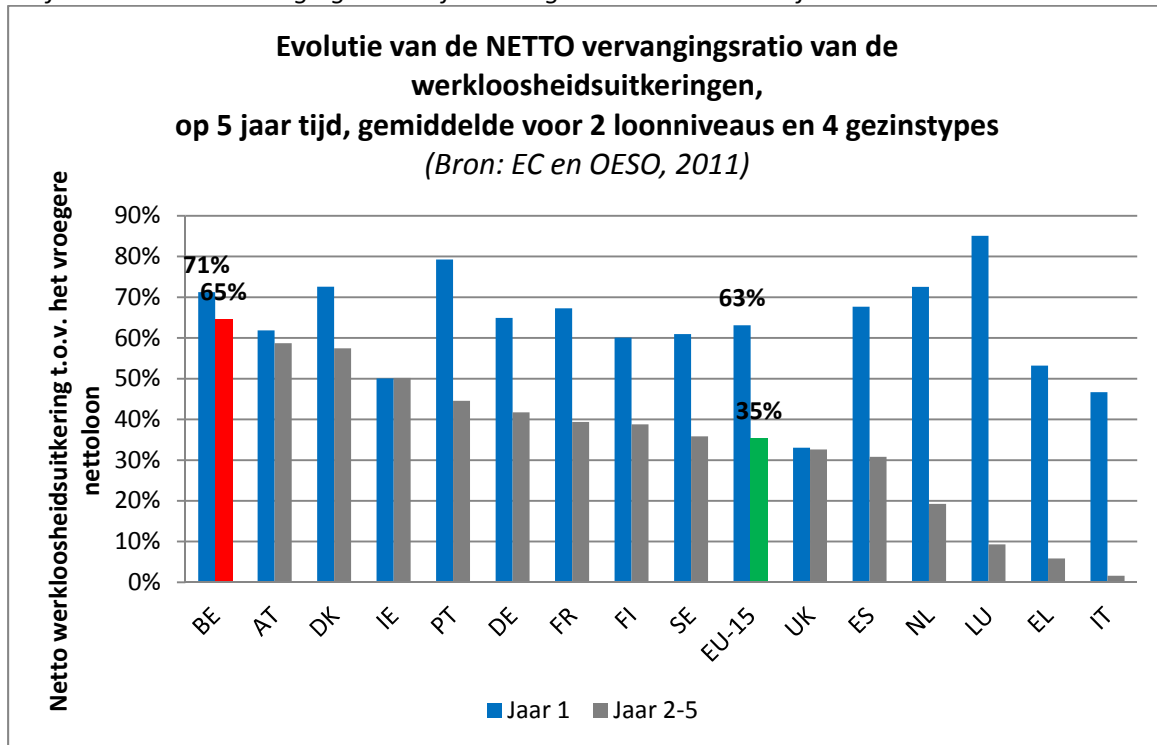
In het OESO Employment Outlook 2011 rapport worden gemiddelde netto vervangingsratio's – d.i. de **verhouding van de netto werkloosheidsuitkering tegenover het vroegere nettoloon** – berekend voor 2 loonniveaus (gemiddeld loon en 67% van het gemiddeld loon), 4 gezinstypes (gezinshoofd en alleenstaande, met en zonder kinderen)³ en 5 werkloosheidsperiodes (initieel, 2de, 3de, 4de en 5de jaar werkloosheid). Hierbij wordt dus geen rekening gehouden met de categorie van de samenwonende

² Er geldt geen bedrijfsvoorheffing voor werklozen met gezinslast, alleenstaanden, bepaalde samenwonenden en werklozen die vrijgesteld zijn om werk te zoeken, wegens sociale en familiale redenen.

³ Behelst 61% van de Belgische werklozen.

werklozen (omdat het loon van de partner niet gekend is) en ook niet met het Belgische stelsel van wachttuitkeringen (geen degressiviteit en goed voor 23% van de werkloosheidsuitkeringen). Het gaat ook om werkloosheidsuitkeringen in zuivere zin (of na een zekere werkloosheidsduur sociale bijstandsuitkeringen, wegens de beperking in de tijd van de werkloosheidsuitkeringen), zonder rekening te houden met extra aanvullingen voor sociale bijstand, huisvesting, enz. Deze laatste zijn vaak gebaseerd op een onderzoek van de bestaansmiddelen.

Grafiek 2: NETTO vervangingsratio bij aanvang en in het 2de tot 5de jaar werkloosheid

De bovenstaande grafiek toont aan dat België tot de top 5 behoort van West-Europa met de hoogste werkloosheidsuitkeringen bij aanvang (71% van het vroegere nettoloon in België tegenover 63% gemiddeld in EU-15). Ze toont tevens aan dat in het 2de tot 5de jaar werkloosheid België de hoogste uitkeringen kent (65% van het vroeger nettoloon tegenover 35% in West-Europa).

- **België kent voor 2 loonniveaus en 4 gezinstypes een gemiddelde degressiviteit van ca. 10% tegenover 40% in Europa**

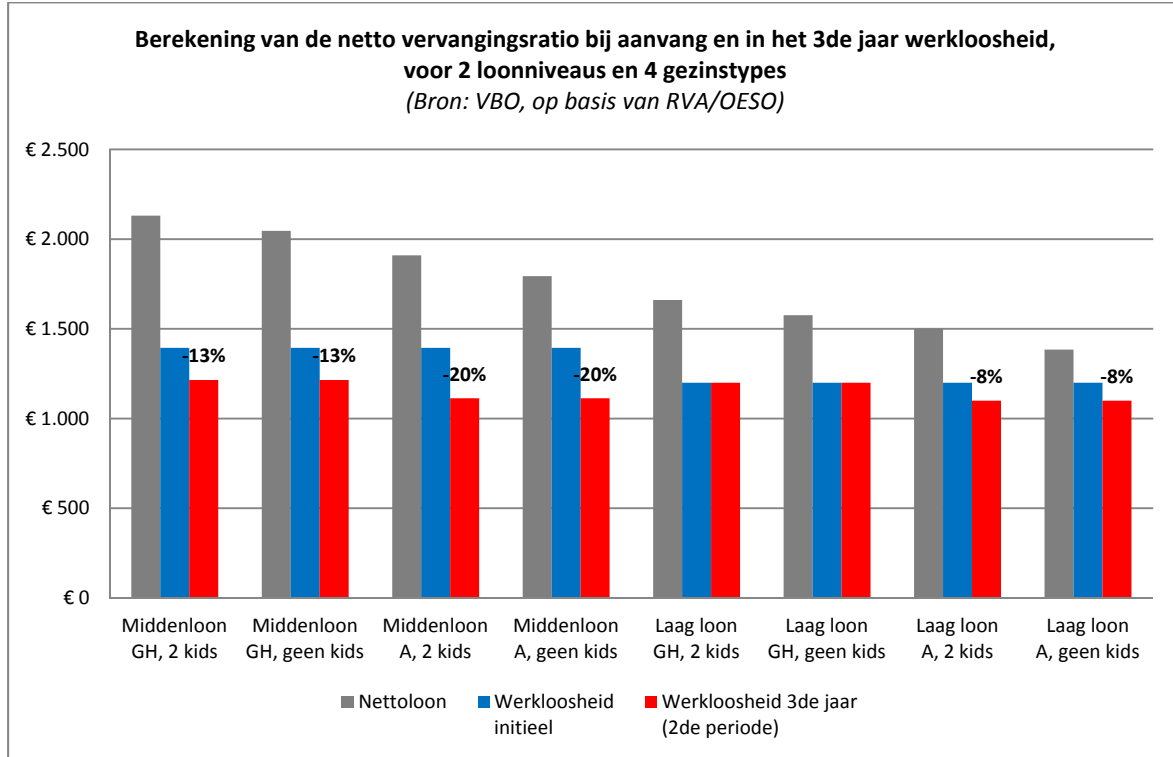
Op basis van de OESO-analyse voor het eerste en derde jaar werkloosheid kent België een degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen van 9% tegenover 42% in de EU-15.

* *
*

Het VBO heeft deze simulaties zelf berekend en komt tot zo goed als identieke resultaten. Als basis werden dezelfde parameters genomen als OESO (als gemiddeld loon werd 3.000 euro bruto/maand genomen⁴ en als 67%-loon 2.000 euro, evenals de 4 gezinstypes). Het VBO komt op basis van zijn berekeningen tot gemiddeld 8% degressiviteit (van 70,6% tot 65,1%), namelijk 17% voor de gemiddelde lonen en 4% voor de lage lonen.

⁴ 2.936 euro bruto/maand in 2008 cf. FOD Economie (2010), Loon naar werken.

Grafiek 3: Werkelijke netto vervangingsratio's in België

Uit de bovenstaande analyse kunnen we een aantal zaken besluiten:

- 1) De netto vervangingsratio blijkt in België vrij hoog te scoren vanuit een Europees perspectief (top 5);
- 2) De degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen voor gezinshoofden en alleenstaanden is beperkt tot 10% in België tegenover 40% gemiddeld in West-Europa;
- 3) Deze OESO-berekeningen blijken volledig in overeenstemming met de Belgische reglementering en er is voor de lage lonen (het gros van de werklozen) nauwelijks sprake van een activerende degressiviteit.

Het beleid dient het activerende karakter van de uitkeringen te versterken door een sterkere daling van de werkloosheidsuitkeringen na verloop van tijd. Dit is géén kwestie van meer budgettaire middelen voor de initiële werkloosheidsperiode, maar wel van een heroriëntering van de middelen voor de 2de en 3de werkloosheidsperiode naar meer opleiding, begeleiding en opvolging van werklozen.